

SLIK DELER DU PROGRAMVAREN DIN

*fri*prog
deler framtiden

Slik deler du programvaren din

SLIK DELER DU PROGRAMVAREN DIN

INNHOOLD

Hvorfor bør vi dele programvare med hverandre?	5
Hva må jeg tenke på?	6
Litt om programvare	6
Litt om fri programvare	7
Spørsmål og svar	8
Friprogsenteret hjelper deg	11

Kanskje har din kommune eller etat fått utviklet programvare spesielt for dere. Kanskje har nabokommunen det samme. Da er det smart å dele erfaringer, kostnader og programvare med hverandre.

Slik deler du programvaren din

HVORFOR BØR VI DELE PROGRAMVARE MED HVERANDRE?

■ **I Norge har vi 430 kommuner** og tilsammen omlag 1000 offentlige enheter med mange sammenfallende IT-behov. Enten man har behov for generell programvare som regnskap, e-post og dokumentbehandling, eller mer spesiell programvare som for eksempel håndtering av snøscooterkjøring i utmark, er det en fordel å kunne dele både selve programvaren, såvel som erfaringene rundt bruken av den. Det vil gi rimeligere løsninger og bedre kvalitet når man er flere til å samarbeide om både utvikling, drift og bruk.

Kanskje har din kommune eller etat fått utviklet

programvare spesielt for dere. Kanskje har nabokommunen det samme. Da er det smart å dele erfaringer, kostnader og programvare med hverandre.

Med denne veilederen ønsker Friprogsenteret å stimulere til økt deling, gjenbruk og samarbeid om programvare som er utviklet med offentlige midler. Veilederen vil ha fokus på hvilke fordeler og utfordringer denne typen samarbeid byr på, hvordan man velger riktig lisens til programvaren, hvor man kan dele programvare, hvordan man etablerer et nettsamfunn og samt etablering av kodebank.

HVA MÅ JEG TENKE PÅ?

■ **For at du skal kunne** høste gevinster av å dele din programvare er det en del ting å ta hensyn til. Hvem skal finansiere utvikling, drift og vedlikehold av programvaren? Skal finansieringen deles på flere prosjektdeltakere? Hvordan skal man dele finansieringen når programvaren tas i

bruk av stadig flere? Hvordan skal vi skape dialog med nye brukere? Hvordan samarbeider vi om videreutvikling av programvaren? Vi vil i denne veilederen besvare de mest vanlige spørsmålene rundt det å dele programvare.

LITT OM PROGRAMVARE

■ **Programvare er definert som** åndsverk og er beskyttet av Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. (*åndsverkloven*). Det er den som utvikler eller får programvaren utviklet for seg som bestemmer hva man kan gjøre med programvaren. Dette gjør

man med en lisens. All programvare har en lisens knyttet til seg, og det er lisensen som regulerer hvilke rettigheter man som bruker har. Det kan for eksempel være rettigheter til å dele programvaren med andre eller å gjøre endringer i programvaren.

LITT OM FRI PROGRAMVARE

■ **Noen programmer gir flere** muligheter og rettigheter enn andre. Fri programvare er programvare som gir deg mer frihet, eierskap og fleksibilitet enn annen programvare. Med fri programvare får du full kontroll over dine IT-investeringer. Det er ingen som dikterer hva du kan gjøre med programvaren eller hvilken leverandør du må benytte hvis du ønsker bistand. Du kan gjøre endringer i programvaren nøyaktig slik det passer deg, og du kan dele programvaren med andre, dersom du ønsker det. Det betyr også at du kan ta i bruk programvare som andre deler med deg.

Fri programvare er ikke gratis. Selv om lisensen ikke koster penger, får du allikevel levetidskostnader i driften. Friprogsenteret har mange gode eksempler på at fri programvare allikevel kan spare deg for store kostnader.

Fri programvare er som all annen programvare. Det er ingenting ved programvaren som er annerledes. Det eneste som skiller fri programvare fra annen programvare, er at du får mer frihet i forhold hva du kan gjøre med den, derav navnet.

Fri programvare er en forretningsmodell som leverandøren av programvaren har valgt å benytte. Dette gir leverandøren en rekke fordeler, for eksempel større utbredelse, reduserte salgs- og

markedsføringskostnader, samt raskere utvikling av ny funksjonalitet, for å nevne noe.

For deg som kunde betyr mer frihet økt forutsigbarhet, eierskap over egne IT-løsninger og full fleksibilitet. Du bestemmer selv hvordan du skal bruke programvaren, du bestemmer selv hvilken leverandør du vil benytte, du kan tilpasse programvaren til dine behov og du kan dele programvaren med andre, dersom du ønsker det.

Som ansatt i offentlig sektor kan du med fri programvare gjennomføre innsparinger, i tillegg til at du får økt eierskap og handlingsrom rundt dine IT-løsninger.

Sannsynligheten for at du allerede benytter fri programvare er stor, kanskje til og med uten at du er klar over det.

For mer informasjon om fri programvare, besøk Friprogsenterets nettsted www.friprog.no.

SPØRSMÅL OG SVAR

Slik deler du programvaren din

■ Hvilke juridiske spørsmål må avklares?

Det viktigste er valg av lisens. Lisensen vil være avgjørende for hvilke krav og rettigheter både du som eier og brukerne av programvaren har, både hva gjelder bruk, endringer og gjenbruk. Videre må du også vurdere hvilke hensyn andre brukere må ta når de skal anskaffe programvare. Mer informasjon om anskaffelse av fri programvare finner du i veilederen «Slik anskaffer du fri programvare»: <http://www.friprog.no/friprogsenteret/papirpublikasjoner/>.

Skal du leie inn hjelp til å utvikle programvare må du sørge for at utvikleren er inneforstått med hvilken lisens programvaren skal utvikles under. Utvikleren har i utgangspunktet alle rettigheter til eget åndsverk, så det må være en skriftlig avtale som sier at programvaren utvikles for deg, at alle rettigheter tilfaller selskapet og at programvaren har en fri lisens.

■ Hvilken lisens skal jeg velge?

Når du får utviklet programvare spesielt for deg er det viktig at det i kontrakten med leverandøren spesifiseres at programvaren skal være fri programvare, samt hvilken lisens som skal benyttes. I denne prosessen må det også foretas valg av lisens, ettersom det finnes flere lisenser å velge mellom, avhengig av behov.

For å kunne dele programvaren din med andre, eller ta i bruk programvare andre deler med deg, må programvaren ha det man kaller en fri lisens. En oversikt over frie lisenser finner du hos Free Software Foundation: <http://www.gnu.org/licenses/license-list.html>. Blant de mest brukte lisensene finner man GNU General Public License (GPL) og Berkley Software Distribution (BSD). Hvilken lisens du bør velge avhenger av en lang rekke faktorer. Er du usikker på hvordan du går frem for å velge lisens, kan du kontakte Friprogsenteret på www.friprog.no.

■ Hvordan skal jeg finansiere prosjektet?

For å kunne realisere noen økonomiske gevinster er det viktig at du tenker på finansiering før du starter. Hvem skal finansiere utvikling, drift og vedlikehold av programvaren? Skal finansieringen deles på flere prosjektdeltakere? Hvordan skal man dele finansieringen når programvaren tas i bruk hos stadig flere aktører? Det finnes ingen fasitsvar på hva som er riktig, da det varierer med behovene, det viktigste er å ha fattet beslutninger rundt disse spørsmålene før man begynner utvikling av egen programvare eller tar i bruk programvare andre har utviklet.

I Norge har vi eksempler på godt gjennomprøvede abonnementsmodeller som fungerer godt økonomisk og som skalerer også når antallet brukere øker.

■ Trenger jeg et nettsamfunn?

Et såkalt nettsamfunn, på engelsk kalt *community*, for programvare er et nettsted der utviklere og brukere kan diskutere alt som angår programvaren. Det kan for eksempel være utfordringer ved utvikling, ønsker til ny funksjonalitet, utarbeidelse av brukerdokumentasjon og liknende. Når et programvareprosjekt når en kritisk brukermasse kan det være en fordel å ha et nettsamfunn. På denne måten kan man gjennom nettsamfunnet holde dialogen med brukere og eksterne utviklere, og på denne måten motta verdifulle bidrag enten i form av ny funksjonalitet eller ønsker fra brukerne. Hvordan skaper vi dialog med nye brukere? Å komme i kontakt med nye brukere av programvaren din er en omfattende oppgave. Det viktigste er at du har etablert et brukervennlig nettsamfunn hvor du selv deltar og er aktiv. Ring potensielle nye brukere og inviter dem med. I tillegg kan du benytte sosiale medier for å drive trafikk til ditt nettsamfunn.

■ Trenger jeg en kodebank?

En såkalt kodebank, på engelsk kalt *code repository*, for programvare, er et nettsted der man både kan legge ut programvaren og kildekoden, det vil si oppskriften til programvaren, på internett. Det finnes flere nettsteder som er utviklet spesielt for dette formålet, og som forenkler hele utviklings-

prosessen. Mer informasjon om kodebanker og en liste over forskjellige kodebanker finner du på Wikipedia: <http://en.wikipedia.org/wiki/Codebase>. Blant de mest brukte finner man blant annet SourceForge (<http://sourceforge.net/>) og Google Code (<https://code.google.com/>).

Det er vanlig å bruke et versjonskontrollverktøy, på engelsk kalt *revision control*, sammen med kodebankene. Dette er verktøy som gjør det enklere for utviklere å samarbeide om utviklingen av kildekoden. En kodebank kan ofte fungere som et nettsamfunn i seg selv og være med på å gjøre det mer fristende å bidra med ny funksjonalitet og dokumentasjon.

■ Hvem har gjort dette før meg?

Det kan høres både vanskelig og skummelt ut å gi vekk programvaren din. Du er heldigvis i godt selskap. Mange store bedrifter, organisasjoner, kommuner og statlige etater gjør dette som en del av sin forretningsmodell. Blant kjente internasjonale aktører finner vi Apple, Google, Facebook og Wikipedia, mens vi i Norge har kjente aktører som VG, BBS, Elkjøp, Gjensidige, Meteorologisk institutt og Statens kartverk, for å nevne noen. Vi har også gode eksempler fra kommunal sektor, for eksempel FriKomPort, www.frikomport.no.

■ Hvem kan hjelpe meg videre?

Det finnes mange som kan hjelpe deg i prosessen med å dele programvare, enten det er IT-leverandører, advokater eller andre rådgivere. Friprogsenteret har et stort nettverk med kompetente mennesker som kan hjelpe deg med alt som angår dine IT-tjenester.

■ Hvor kan jeg lese mer?

Det finnes store mengder informasjon om temaet på internett. Friprogsenteret anbefaler følgende nettsteder som utgangspunkt for videre lesing: www.friprog.no, www.delingsbazaren.no, www.kunnskapsbazaren.no, www.friprogforeningen.org

Friprogsenteret hjelper deg

Vi i Friprogsenteret vet at ingen behov er like og at det finnes svært mange spørsmål som ikke lar seg besvare i en liten veileder. Derfor ønsker vi at du kontakter oss på www.friprog.no dersom du har spørsmål som ikke er besvart i denne veilederen.

Avsender: Friprogsenteret, Postboks 822, 3007 Drammen

B

NORGE P.P. PORTO BETALT

www.friprog.no

*fr*prog
deler framtiden